

Valahol a Rába mentén...

– Két új szlovén kiadvány –

Nemrég két új könyvvel gazdagodott a Magyarországon élő, kis létszámú szlovén kisebbség: a „Szlovének a Rába mentén” című kötet szerzője Stipkovits Ferenc, aki az 1945–49 közötti időszak történéseit követte nyomon a Vas megyei szlovének körében. „Törekvés volt ez arra, hogy bemutatathatók legyenek azon társadalmi, politikai, gazdasági hatások, amelyek következtében változások történtek a szlovénség életében. Mennyire akart, tudott élni lehetőségeivel a kisebbség, illetve milyen mértékben adott erre alkalmat a korszak – teszi fel a kérdést a szerző. A másik kiadvány: „Hvalite Gospoda” (Dicsőítsétek az Urat), imakönyv, amelynek célja az anyanyelv ápolása, megőrzése. A könyvecskét Lojze Kozar, szlovéniai plébános szerkesztette, aki jól ismeri a Rábavidéket, az ott élő szlovének nyelvi problémáit. Mindkét kiadvány a Magyarországi Szlovének Szövetségének támogatásával látott napvilágot.

A „Szlovének a Rába mentén” nagyban hozzájárul a könyvet lapozgatók nyelvi kultúrájának gazdagításához, az olvasók ellenőrizhetik mind szlovén, mind magyar nyelvtudásukat, ez a kétnyelvű kiadvány hozzásegít egymás jobb megismeréséhez. A szerző a kötetet legfőképpen azoknak ajánlja, akikről szól, tehát a rábavidéki szlovéneknek, a szlovén anyanyelvű gyerekeknek, hiszen a második világháború utáni időszak történelemtanulásánál is tudják hasznosítani. A szlovéneket a szerző „A háború befejezésétől az 1945-ös választásokig” című fejezetben úgy jellemzi, mint akik nagyon vallásosak, a politikával nem foglalkoznak. Nehezebb életkörülmények között éltek, mint a rábavölgyi magyar falvak népe, saját politikai szervezetek, értelmiségi réteg nélkül. A felszabadulást az utolsók között élték meg, bizonytalanságban, hiszen tisztázatlanok voltak a határvonalak, a déli szomszédhoz való viszony.

A magyar társadalom fejlődésének egyik – mindaddig megoldatlan – problémája a földkérdés volt. Az 1918-19-es évek forradalmi sem hoztak e téren változást, de lényegi megoldást az 1945-ös földreform sem tudott felmutatni. Nagyon sok Rába vidéki csalódott és emiatt idénymunkával kereste a megélhetéshez szükséges pénzt mindaddig, amíg Szentgotthárdon az ipari fejlődés meg nem indult.

Az első szabad, demokratikus választásokon, 1945-ben, az országos választási eredményektől messze eltérő volt a Vas megyei szlovén falvak összesítése: 2363-ból 2202 szavazatot a Független Kisgazdapárt (FKgP) szerzett meg. Ilyen eredmények miatt néhányan a vidéket és népét „reakciós”-nak bélyegezték.

A könyv középpontjában „A nemzetiségi kérdés csomó-

pontjai az 1947. évi választásokig” fejezet áll. Emlékezetes esemény volt a nemzetiségi lakosság összeírása 1946-ban, s ennek végül is hosszú távú következményei voltak a Rába vidéki szlovének nemzetiségi identitásának tekintetében. A népszámlálást meghatározta az a hangulat, amelyben az megtörtént. A suttogó propaganda igyekezett a meglévő bizonytalanságot még inkább elmélyíteni: *Ha valaki szlovénnek vallja magát, akkor végleges elmagyarosításnak néz elé egész családjá.* S ezért mindenki magyar nemzetiségűnek, de szlovén anyanyelvűnek vallotta magát.

A háború után a nemzetiségi tanulók oktatását is szabályozták. Az oktatásban a magyar vagy nemzetiségi tagozatra lehetett jelentkezni. A könyvben mellékelte táblázatból kitűnik, hogy a szlovén tagozat – kis létszámú jelentkezések miatt – nem érvényesült, a tanulók magyar tagozatra jelentkeztek, ahol a szlovén nyelvet mint idegen nyelvet tanulták. Megoldatlan volt a nemzetiségi pedagógusok képzése és a tankönyvkiadás ügye is.

Az utolsó fejezetben – „A balratolódástól az új alkotmányig” – szó esik az iskolák államosításáról, a munkáspártok egyesüléséről, a Kominform bukaresti konferenciájának hatásáról, a tervgazdálkodás bevezetéséről és az új alkotmányról. Ebben a részben a szerző rámutat a Rába vidéki szlovének életében történt fontosabb eseményekre, amelyek kapcsolatban vannak a „magasabb politikával”, s amelyek eredményeképpen a Rába vidéken ismét bizonytalanság uralkodott: például nem kívánt hatások miatt az 1949-es népszámláláskor csak 36-an vallották magukat szlovének az 5135 főből.

Mint ahogy már említettem, a szerző ebben a kötetben az 1945–49-es időszak politikai eseményeit dolgozta fel. A gazdasági viszonyokról is részletes adatok állnak rendelkezésünkre. Feldolgozatlan maradt azonban a szlovénség kulturális élete, s az egyház szerepe a nemzetiségi identitás megőrzésében.

Hogy a Rába vidéki szlovének anyanyelvüket is használhassák az egyházi szertartások során, ehhez nyújt segítséget Lojze Kozar odranci plébános, a „Hvalite Gospoda” (Dicsőítsétek az Urat) című imakönyv szerkesztője. Az utolsó szlovén nyelvű imakönyv kiadására még valamikor a háború előtt került sor Magyarországon. S ha sokáig forgatunk egy könyvet, az természetesen elhasználódik. Így volt ez a Rába vidéki szlovéneknél is. A könyvecske ékessége, hogy megőrizte a helyi nyelvjárást, hiszen az ott élők még mindig ezt az archaikus dialektust beszéltek.

Fontos, hogy érezzék a két nyelv (irodalmi és tájszólás) közötti hasonlóságot, s a szerkesztő szerint érezniük kell, hogy a határ ezen és túloldalán egyazon nyelven beszélő szlovén nép él. Ehhez nagymértékben hozzájárul az imakönyv kétnyelvűsége, hiszen egyik lapon tájszólásban, vele párhuzamosan a másik lapon irodalmi nyelven jelenik meg a liturgikus szöveg.

Doncsecz Ibolya

ETNOGRAFIJA
JUŽNIH SLAVENA
U MAĐARSKOJ

1993

